

OBAN, Augustus 1911.

Waarde Gérant,

Nu de vergadering van de F. D. I., die op 1 en 2 Auguste Londen gehouden werd, voorbij is en ik heerlijk van mijne vacantie zit te genieten aan de Westkust van Schotland, dwalen mijne gedachten naar Holland en komt het mij voor, dat gij gaarne iets zult hooren omtrent de verhandelingen in den Hoogen Internationalen Raad der tandheekkundigen.

Ter vergadering waren van Holland aanwezig: Grevers, Hamer, de Vries, en ondergeteekende. Met loffelijke bescheidenheid verzocht Grevers, de officieele vertegenwoordiger van het N. T. G. en van de Ver. v. Nederl. Tandartsen, uit naam van ons land in zijn plaats een enkel woord te zeggen bij de openingszitting. Hij meende mij het genoeg te moeten laten aan de Vergadering mede te deelen, dat Hare Majesteit, de Koningin-Moeder het Beschermvrouwschap der V. t. B. v. h. T. had aanvaard. Deze mededeeling werd met geestdrift ontvangen en er werd besloten, namens de F. D. I. een telegram van dankbetuiging te zenden, welk telegram namens H. M. beantwoord werd.

Verder had ik gelegenheid mede te deelen, dat ons tandheekkundig onderwijs sedert de laatste bijeenkomst der F. D. I. belangrijke schreden voorwaarts gemaakt heeft door de benoeming van drie Lectoren en door het vooruitzicht op betere voorziening bij de wet.

De openingszitting werd gepresideerd door Sir Henry Butlin (president of the Royal College of Surgeons). Na een openingsrede van den uitnemenden voorzitter der

F. D. I., Mr. W. B. P a t e r s o n, en de begroetingswoorden der afgevaardigden van de vertegenwoordigde landen, vergastte Sir H e n r y ons op eene belangrijke causerie, waarin hij voor ons tandheelkundigen menige merkwaardigheid vertelde. In de eerste plaats, dat juist het College of Surgeons het eerste lichaam in Groot-Brittanje was, dat vóór meer dan vijftig jaren een tandheelkundig diploma uitreikte. Vervolgens wees hij op de merkwaardige collectie tandheelkundige praeparaten en op de beroemde Huntersche verzameling, waarvan hij o.a. liet zien het merkwaardige praeparaat van H u n t e r, de in een hanenkam getransplanteerde kies. Dan sprak hij over leukoplakie en kanker en verzocht de tandheelkundigen hun aandacht te wijden aan den invloed van irriteerende punten van tanden of kunstgebitten op leukoplakie. Ten slotte wenschte hij de tandheelkundigen geluk, dat zij in zoo betrekkelijk korten tijd hun speciaal vak tot één van de belangrijkste onderdeelen der geneeskunde hadden weten op te heffen.

Vergun mij, waarde Gérant, eenige algemeene opmerkingen omtrent de F. D. I. te doen voorafgaan, alvorens U het verhandelde nader mede te deelen.

De Fédération Dentaire Internationale werd in 1900 tijdens het te Parijs gehouden Internationale Tandheelkundige Congres op voorstel van G o d o n opgericht, met het doel de internationale belangen te behartigen en een schakel te vormen tusschen de opeenvolgende internationale Tandheelkundige Congressen. De tandheelkundigen kunnen er zich op beroemen de noodzakelijkheid van zulk een schakel reeds ingezien te hebben ettelijke jaren vóór de geneeskundigen dit denkbeeld verwezenlijkten.

Het is duidelijk hoe noodzakelijk het is om een permanent lichaam te hebben, dat de algemeene besluiten en wenschen van een congres uitwerkt en overbrengt op een volgend congres, daarbij zijn voordeel doende met de ervaringen, opgedaan bij voorgaande wereldbijeekomsten. Alleen reeds daarom verdient de F. D. I. ons aller steun en waardeering;

maar daarenboven stelt zij zich ten doel om alle groote internationale belangen te bespreken en tot nadere oplossing te brengen. Onder die belangen zijn er twee, die van bijzonder gewicht zijn, het onderwijs der tandheekundigen en de hygiène van den mond. De F. D. I. heeft voor elk onderdeel bijzondere commissiën benoemd, die besluiten nemen en rapporten uitbrengen aan den z.g. Conseil Exécutif (het uitvoerend bewind). Eerst na bekrachtiging door dit lichaam zijn de besluiten, in de Commissiën genomen, van kracht. Wanneer ik U nu nog mededeel, dat de F. D. I. uitsluitend een raadgevend lichaam is (een advisory board), wier besluiten nooit bindend zijn voor de aangesloten landen, dan zijn diegenen onder Uwe lezers, die zich met internationale belangen niet in het bijzonder bezig houden, voldoende ingelicht omtrent onze Hoogen Raad. Laat mij dan nu iets mededeelen omtrent het verhandelde in de Onderwijs- en in de Hygiène-Commissie.

De Onderwijs-Commissie heeft in vroegere jaren reeds veel gedaan. Zij heeft twee programma's van onderwijs vastgesteld, één bekend onder den oneigenlijken naam van „ideaal program”, en een tweede, dat wel de goedkeuring van de F. D. I. wegdraagt, maar toch slechts als „second best” moet beschouwd worden.

Op voorstel van Dr. Kirk (Philadelphia), thans voorzitter van de Onderwijs-Commissie, werd op de vorige bijeenkomst besloten een onderzoek in te stellen naar de „Methods of teaching operative and prosthetic dentistry in vogue in Europe and America”. Kirk werd tot rapporteur benoemd en gaf ons een belangrijke inleiding tot dit onderwerp, hetgeen te uitgebreid bleek om in deze zitting te worden afgehandeld. Bepaalde conclusiën werden niet genomen; maar het onderzoek naar het vraagstuk zal worden voortgezet.

De Hygiène-Commissie is, reeds van het begin af, de meest werkzame van alle afdeelingen geweest. Hare ziel is Prof.

Jessen uit Strassburg, die met vasten wil een vooraf goed overwogen plan aan de goedkeuring der Hygiène-Commissie heeft voorgelegd. Persoonlijk heb ik Prof. Jessen leeren kennen als een man met ijzeren wil, die zonder bijoormerken, zijn leven wijdt aan het doel om aan het mensdóm in het algemeen, redelijk goede tandheelkundige hulp te geven. Hij heeft daarvoor reeds sedert jaren eigen praktijk opgegeven en gij weet, hoe het hem in Strassburg gelukt is zijn doel te bereiken. Met dit voorbeeld voor oogen zijn in het bijzonder in Duitschland, maar ook reeds in vele andere landen, schooltandklinieken opgericht om het arme en minder gegoede schoolgaande kind tandheelkundige hulp te verschaffen. Zijn doel is thans met behulp van de F. D. I. deze beweging over de gansche wereld te verspreiden.

De Hygiène-Commissie van de F. D. I. heeft thans eene groote moeielijkheid te overwinnen, n.l. om de noodige geldmiddelen te vinden. Veel is er niet noodig. Want het doel is niet om gelden bijeen te brengen tot stichting van klinieken, daartoe zou zulk eene enorme som noodig zijn, dat er niet aan gedacht kan worden dat een centraal lichaam als de F. D. I. over de geheele wereld dergelijke inrichtingen zou kunnen tot stand brengen. Het doel is slechts om van uit de F. D. I. de verschillende nationale vereenigingen wakker te schudden en op te wekken het werk ter hand te nemen en tot uitvoering te brengen. Maar ook voor zulk propagandawerk is geld noodig. Naar alle belangrijke congressen op mondhygiërisch gebied moet eene vertegenwoordiging afgevaardigd worden. Een orgaan is nodig om de denkbeelden van de Hygiène-Commissie wereldkundig te maken. Prof. Jessen heeft uit eigen middelen zoowel vertegenwoordigd als een orgaan gesticht. (Het Archiv für öffentliche Mundhygiène, door Prof. Jessen, uitgegeven, is tegen billijken prijs te bekomen en geeft volkomen inlichting omtrent den stand van het vraagstuk, maar daar er slechts weinig intekenaren zijn, worden de kosten lang niet gedekt).

Naarmate de beweging zich uitbreidt wordt het meer en meer onmogelijk dat één persoon de kosten op zich neemt.

De F. D. I. zelf heeft geen noemenswaardige fondsen. Het ledental is gering; de kas wordt bijna geheel in beslag genomen door publicatie en bureaustkosten. Daarom heeft Prof. J e s s e n op de vorige bijeenkomst van de F. D. I. te Parijs in de Hygiène-Commissie het volgende voorstel gedaan: „that necessary arrangements be made with the publishers of books, pamphlets and diagrams relating to dental hygiene, and with certain manufacturers of approved tooth-brushes, with a view to their publication or manufacture and sale, under the auspices of the Commission; and that certain offers of a proportion of profits, in consideration of such patronage, be accepted”.

Deze voorstellen zijn zonder eenige tegenwerping door de Hygiène-Commissie aangenomen. Het schijnt echter, dat zij in de „Conseil exécutif” alleen voor kennisgeving zijn aanvaard, maar niet definitief aangenomen. Noch Prof. J e s s e n, noch ik zelf, die op die vergadering aanwezig was, is het tot bewustzijn gekomen, dat die voorstellen niet bekrachtigd zijn geworden. De Voorzitter van de F. D. I. verwees echter naar den tekst der verhandelingen en werkelijk staat er:

„It was agreed that the Report be received and entered on the Minutes”. (Proceedings of the F. D. I. Paris 1910, pag. 18).

Intusschen is J e s s e n, in de meening daartoe door de F. D. I. gerechtigd te zijn, met zijn werk doorgegaan en is er in geslaagd om een uitstekende tandborstel voor weinig geld in den handel te brengen, waarvan de Hygiène-Commissie 10 % geniet. Deze borstels worden in 3 afmetingen geleverd voor 25, 30 en 35 cts. Hoofdagent firma M e i n d e r s m a, Sneek. Vreemd klonk het toen Dr. Kirk, die op de vergadering in Parijs aanwezig was en toen niet geopponneerd had, in den Cosmos van Maart 1911 in een

hoofdartikel „Et tu Brute” zich heftig tegen J e s s e n's voorstellen verklaarde en ze in strijd noemde met de medische ethica.

Het kostte niet veel moeite om K i r k in een persoonlijk onderhoud tot de overtuiging te brengen, dat hij zich in zijn artikel veel te scherp had uitgedrukt en dat hij te veel gegeneraliseerd had. Wat voor Amerika geldt, is niet altijd van toepassing op de geheele wereld. Op royale wijze heeft hij in de vergadering van de Hygiène-Commissie te Londen excuses aangeboden voor alles wat in zijn artikel krenkend kon zijn tegenover J e s s e n en duidelijk doen uitkomen, dat hij alleen het oog had op Amerikaansche toestanden. Hij hield als zijne meening staande, dat aan den goeden naam van de F. D. I. in Amerika afbreuk zou worden gedaan, indien dit lichaam met zijne goedkeuring tandborstels in den handel bracht. Voor Amerika laat zich dat ook best begrijpen. De handel en de „dollar allmight” is daar tot een soort volkskanker geworden. Men kan zich daar bijkans niet meer denken, dat er nog menschen zijn, die werken voor een edel doel, zonder persoonlijk voordeel op het oog te hebben. Daarom is het ook van K i r k juist gezien, dat hij de F. D. I. in Amerika niet blootgesteld wil zien aan verdenking van handeldrijven met persoonlijk voordeel van eenige leden.

Het ethische bezwaar tegen J e s s e n's voorstellen werd ook uitgesproken namens Engeland, Italië en gedeeltelijk namens Frankrijk. Het gevaar dreigde dus dat de onderhandelingen, die J e s s e n reeds met een fabriek voor tandborstels had afgesloten, door de vergadering zou worden afgestemd en van onwaarde verklaard. Ik trachtte de vergadering te overtuigen, dat een *lichaam* als de Hygiène-Commissie niet tegen de ethica zondigde, wanneer het trachtte voor een goed doel gelden te bekomen uit den verkoop van eenig middel, mits het middel goed is en de prijs zóó gesteld is, dat het publiek niet afgezet wordt. Door de Hygiène-Commissie wordt een goede tandborstel op

den markt gebracht, tegen een prijs die voor iedereen toegankelijk is en goedkooper dan eenige fabriek aanbiedt; de daarmede behaalde winst wordt weer gebruikt om de onbemiddelden de zegeningen van tandheelkundige hulp deelachtig te doen worden.

Als zulk een optreden strijdt tegen de ethica, welnu, laten we dan voor één keer zondigen voor zulk een goed doel.

Iedereen begreep, dat men aan de nobele bedoelingen van *Jessen* maar niet eensklaps den doodsteek kon geven en men deed, wat in zulke omstandigheden steeds gebeurt, men benoemde eene Commissie om overleg te plegen en rapport uit te brengen in de „Executive Council”.

Nadat Prof. *Jessen* in de vergadering van de Executive Council verklaard had, dat hij alle middelen om gelden voor propagandawerk bijeen te brengen, had uitgeput en de Vergadering verzocht had hem wegen aan te wijzen, die hij nog beproeven kon, waarop geen antwoord kwam, verklaarde hij tot werkeloosheid gedoemd te zijn, als zijne voorstellen werden afgekeurd.

De Vergadering nam toen eene motie van *Campion* aan, waarvan ik den woordelijken tekst niet heb, maar waarin werd uitgedrukt dat de F. D. I. zich onzijdig houdt ten opzichte van *Jessen's* voorstel, maar zich niet verzet op den ingeslagen weg voort te gaan.

Hiermede waren alle partijen bevredigd en kan voor de goede zaak verder gewerkt worden. Prof. *Jessen* kan nu rustig voortgaan tandborstels en tandpoeder van de Hygiëne-Commissie over de geheele wereld te verspreiden en op die wijze trachten aan de noodige middelen voor zijn verder werk te komen.

Ik hoop en vertrouw, dat de Collega's in Holland de pogingen van de Hygiëne-Commissie zullen steunen. Zelf gebruik ik den borstel reeds geruimen tijd en ben er zeer mee tevreden. De poeder is nog niet in den handel, maar zal weldra verkrijgbaar gesteld worden. Laat ieder Collega

beginnen voor zich zelf er een proef mee te nemen en zoo borstel en poeder voldoen ze hunne patienten aanbevelen en toezien, dat ze niet voor hooger prijs te koop worden aangeboden, dan door de Hygiëne-Commissie bepaald is. Ter wille van de goede zaak zal ik gaarne tot mij gerichte klachten onderzoeken en trachten uit den weg te ruimen.

Als Secretaris van de Nederl. Vereeniging tot bestrijding van het Tandbederf heb ik in den laatsten tijd mijne gedachten dikwijls moeten laten gaan over de richting, die ingeslagen moet worden om in Nederland redelijk goede tandheilkundige hulp aan on- en minvermogenden te verstrekken. Door eigen overdenking en langdurige besprekingen met Prof. J e s s e n meen ik aan de Collèga's den volgenden weg te moeten aanwijzen:

Het tandbederf is zóó algemeen, dat de tandheilkundigen er niet aan kunnen denken om aan het tegenwoordige geslacht in zijn geheelen omvang voldoende hulp te bieden. Wij moeten ons beperken en dan is het rationeel om te beginnen onze krachten te wijden aan de jeugd; kleine defecten van den aanvang af opsporen en behandelen.

Hoe zullen we nu de on- en minvermogende jeugd er toe brengen om zich te laten onderzoeken en behandelen? Die vraag is reeds beantwoord en tot praktische oplossing gebracht door J e s s e n in Straatsburg. De oprichting van schooltandklinieken is de beste oplossing gebleken om tot ons doel te geraken. Alle andere manieren om een eenigszins belangrijk deel van de on- en minvermogende kinderen onder behandeling te krijgen hebben schipbreuk geleden.

Naast de hulp aan het jonge geslacht moeten we trachten zooveel mogelijk ook de ouderen te helpen; maar hoofdzaak moet zijn, dat we ons eerst uit den poel trachten te redden. Hebben we het opkomend geslacht tijdig behandeld en hen eenigermate hygiëne van den mond geleerd, dan zal het betrekkelijk gemakkelijk, in elk geval uitvoerbaar zijn, om aan diezelfde menschen op lateren leeftijd redelijk goede

tandhælkundige hulp te verschaffen. Helaas moeten we ons voorloopig nog meer beperken. Voorloopig kunnen we onze hulp slechts uitstrekken tot die gemeenten, waar tandartsen een bestaan kunnen vinden. Op het platteland zal wellicht later door rondtrekkende schooltandklinieken, of door combinatie van bij elkaar gelegen kleine gemeenten in de hulp kunnen worden voorzien; maar dat is nog slechts toekomstmuziek. Wij moeten derhalve beginnen met de bevordering tot oprichting van schooltandklinieken in de grootere gemeenten. Die klinieken moeten op gezonden basis worden ingericht. Zij moeten van stadswege worden gebouwd en van stadswege aangestelde en bezoldigde tandartsen moeten worden benoemd. Aan de jonge tandartsen, die daarvoor in de eerste plaats in aanmerking behooren te komen, moeten bepaalde werkuren worden voorgeschreven. Buiten dien tijd kunnen ze trachten een eigen praktijk op te bouwen. Zoodra zij daarin geslaagd zijn, zullen ze van zelf de kliniek laten varen om weer door jongeren vervangen te worden. Om de onkosten voorloopig niet noodeloos hooger te maken dan streng noodzakelijk is, zou eene onbezoldigde plaatselijke Comm'ssie van toezicht, uit tandhælkundigen bestaande, een oog in het zeil kunnen houden of het werk behoorlijk wordt verricht, invloed kunnen uitoefenen op de aan te stellen tandhælkundigen, het financiële beheer van de kliniek kunnen nagaan, enz.

De schoolarts, bijges'aan door een schooltandarts, zou dit alles kunnen doen, maar dit zou weer, mijns inziens noodeloos, voor elke gemeente een bezoldigd schooltandarts met zich brengen en, wij weten het allen, dikwijls weer tot conflicten aanleiding geven.

Laat ik nog iets zeggen over het wezen van schooltandklinieken. De naam is mijns inziens uit den booze, want uit dien naam zou men kunnen afleiden, dat de bedoeling is om de behandeling van tandziekten nu ook al in de school te doen plaats hebben. Er wordt reeds zóóveel naar de school overgebracht, wat met het onderwijs niets te maken heeft,

dat ik mij geheel schaar aan de zijde van hen, die meenen, dat in die richting niet overdreven moet worden. De onderwijzers worden m. i. veel te veel belast met allerlei bijbaantjes, die hun tijd in beslag nemen en onttrekken aan onderwijs en eigen studie, dikwijls nog wel zonder eenige geldelijke vergoeding. Het is, dunkt mij, alleszins gerechtvaardigd dat vele onderwijzers en personen, die met onderwijszaken te doen hebben, een „tot hiertoe en niet verder” toeroepen. De bedoeling van schooltandklinieken moet dan ook geen andere zijn dan dat de on- en minvermogene kinderen, *wier ouders daartegen geen bezwaar hebben*, tweemaal 's jaars in één der schoollokalen door een tandarts worden onderzocht. Op geen andere wijze kunnen we dit doel bereiken dan door het onderzoek in de school te doen plaats hebben. Daar hebben we de kinderen bij elkaar en wordt van hooger hand de hulp opgelegd, al is het dan ook niet opgedrongen.

Moet bij een kind een of andere behandeling plaats hebben dan wordt het verzocht zich naar de stedelijke schooltandkliniek te begeven, die verder dus niets met de school te maken heeft. Hoe zullen we nu tot de oprichting van deze instellingen geraken? Voor bouw, inrichting en bedrijfskosten is zulk een belangrijk bedrag in eens en jaarlijks noodig, dat het in verreweg de meeste gemeenten niet zal gelukken om een voldoende kapitaal daarvoor bijeen te krijgen van particulieren. Wij moeten ons daarom wenden tot het gemeentebestuur.

De kleine lijders zelf, noch hunne ouders zijn over het algemeen voldoende tandheelkundig opgevoed om met aandrang aan de overheid om deze nuttige inrichtingen te vragen.

De overheid in stad en land is zóó bezwaard met uitgaven voor allerlei doeleinden, dat zij eerst dan er over denkt om de noodige gelden beschikbaar te stellen, wanneer er door de behoeftigen luide om gevraagd wordt en door de hogere standen op toezegging der gelden wordt aange-

drongen. Het is nu de taak van de Vereeniging tot bestrijding van het Tandbederf en van alle plaatselijke tandheelkundige vereenigingen, die zich met de hulp aan on- en minvermogenden inlaten, om den bovengenoemden drang op stads- en landsoverheid aan te wakkeren.

De V. t. B. v. h. T. te Rotterdam opgericht en gevestigd, en daar hare bijzondere connecties hebbende, is dan ook daar begonnen met haar meer speciaal propagandawerk. Zij heeft uit haar midden een Commissie benoemd, die zich tot den Wethouder van Onderwijs gewend heeft om de verstrekking van tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenden te bespreken en de Vereeniging is, daartoe door eenige vrijgeveige leden van het bestuur in staat gesteld, werkdadig opgetreden om de on- en minvermogene kinderen op het nut van mondhygiëne opmerkzaam te maken, door aan 3000 hunner tandborstels en doosjes tandpoeder met gebruiksaanwijzing ter hand te stellen. Daarenboven is reeds sedert jaren de Rotterd. tandheelk. Vereeniging bezig om door haar arbeid aan de kliniek en door hare verspreiding van populaire geschriften de behoefte aan tandheelkundige hulp bij het volk op te wekken en zoo veel in haar vermogen is te bevredigen. Maar iedereen begrijpt, dat de pogingen van plaatselijke vereenigingen om redelijk goede tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenden te geven op groote schaal door enkele tandartsen, die in de praktijk hun brood moeten verdienen, niet kan gegeven worden. Zoodra de aanvraag om hulp eenigszins belangrijk wordt kan en mag dit van de tandartsen niet méér gratis gevraagd worden. Daartoe nemen tandheelkundige behandelingen veel te veel tijd in beslag. De plaatselijke vereenigingen zullen dus in hierboven uiteengezette richting moeten werken. Zij zullen moeten trachten in hun bestuur op te nemen personen, die in hygiëne belang stellen; invloed uitoefenen op het gemeentebestuur tot het aan de orde stellen van het vraagstuk der mondhygiëne, de on- en minvermogenden opwekken om tandheelkundige

hulp te vragen, trachten gefortuneerde personen in de gemeente te vinden, die geneigd zijn gelden voor dit nuttig philanthropisch doel beschikbaar te stellen enz. Ik herhaal nog eens de gemeente moet de zaak ter hand nemen en op gezonden financiëelen voet inrichten, evenals later het land voor tandheelkundige hulp in leger en vloot zal te zorgen hebben, zoodra het recruten krijgt, die in hun jeugd verzorgd zijn geweest. Oprichting van tandheelkundige klinieken acht ik thans uit den booze, omdat het gemeentebestuur zoo licht geneigd is om te denken, dat op die wijze voldoende in de hulp wordt voorzien.

De opvoeding tot tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenden zou ik liever zien uitgaan van elk collega voor zich. Laat ieder Collega 's morgens een uurtje afzonderen om on- en minvermogenden te helpen. Het kan heel vroeg zijn, zoodat het van de gewone praktijkuren niet behoeft afgenomen te worden. In stilte kan dan heel wat propagandawerk en tegelijk een weinig effectief werk gedaan worden en nooit kan de gemeenteraad zich dan in slaap wiegen met de gedachte, dat de hulp geregeld is.

Redelijkerwijze moet thans reeds het Rijk aan de Gemeente financieel te hulp komen, want door goede verzorging van het gebit der schoolkinderen wordt het voor het Rijk later veel minder bezwarend om tandheelkundige hulp aan de militairen te verstrekken. Ja, het is m.i. zelfs onmogelijk om die hulp te verstrekken, wanneer het gebit der recruten in de jeugd niet verzorgd is. Door de behandeling zou te veel tijd onttrokken worden aan de noodzakelijke militaire oefeningen.

Nog een enkel woord over de tandheelkundige hulp aan de on- en minvermogene volwassenen. Deze kan voorloopig niet anders dan gebrekkig zijn, omdat de Augiasstal te groot is. Toch zou ik ook voor hen de schooltandklinieken willen open stellen en daar de betrekkelijk weinig tijd vereischende behandelingen willen doen verrichten en extraheeren, wat niet anders dan na tijdroovende behande-

ling zou kunnen behouden worden. Later zal de toestand voor de volwassenen gunstiger worden, wanneer de jeugd zich heeft laten behandelen. Tot dekking der kosten zouden de fondsen redelijkerwijze moeten bijdragen.

De volgende bijeenkomst van de F. D. I. zal gehouden worden te Stokholm in de eerste week van Augustus 1912.

Na afloop van de Vergadering der F. D. I. werd de vergadering van de British Dental Association gehouden. Ik hoop later bij de referaten uit het Journal of the Brit. Dent. Assoc., die ik tot mijn spijt door drukke bezigheden in den laatsten tijd niet heb kunnen leveren, daarop terug te komen. Laat mij thans alleen vermelden, dat Grevers een voordracht hield over: „The effect of Mouth-breathing on facial contour”.

Ik was trots op mijn landgenoot, die als een geboren Engelschman, geheel voor de vuist deze met aandacht gevolgde voordracht uitsprak. Het doet voor de reputatie van ons land bijzonder goed, wanneer landgenooten zóó optreden en ik hoop van harte, dat Grevers nog lange eer van ons land naar buiten zal mogen bevorderen en anderen zal mogen opwekken zijn voorbeeld te volgen.

Mijn brief is onwillekeurig langer geworden, dan mijne bedoeling was. Het onderwerp, dat ik behandelde, wekte mijne belangstelling zóó op, en ik meen, dat het van zóó groot algemeen belang is, dat U dit lange geschrijf zult kunnen vergeven aan

t. t.

C. VAN DER HOEVEN.